

TÓTH LILLA

Ki a király?

Kemény István: A királynál

Kemény István valószínűleg már nem tud olyan művet alkotni, amit a kritika részéről ne előzne meg feszült várakozás, és amivel kapcsolatban ne fogalmaznának meg elvárásokat. A rá irányuló figyelem, a műveit megelőző várakozás pedig valószínűleg még erőteljesebbé vált, miután sokat idézett *Búcsúlevelét* (Holmi, 2011. február) jelölték meg a közéleti líra megújulásának kezdeteként. Ezek alapján pedig nem meglepő, hogy új, *A királynál* című kötete még inkább a figyelem középpontjába került, kíváncsivá téve az olvasót vagy akár a kritikát.

A mű első ciklusának címe *A királynál* záró sora, illetve annak részlete: „mert meguntam, hogy hallgat”. A vers utolsó sora abban különbözik a cikluscímtől, hogy kiegészül egy alannal: „mert meguntam, hogy hallgat az Isten”. A jelzett vers nem véletlenül kerül a fókuszba: ebben a sorban megjelenik egy alapvető, a modern ember egzisztenciális helyzetére (a hithez való ellentmondásos viszonyára, a magányára) utaló kijelentés, amely előrevetíti a kötet problémáit. A mindössze három versből álló ciklus teljesíti az első benyomás figyelemfelkeltő funkcióját. Az *Elégiaácska* című költemény a létezés formáinak végességét hangsúlyozza, viszont mindenképp elgondolkodtató a vers időbeli síkjainak egybefonódása, ahogy kontrasztba kerül a halál és a születés, a keletkezés és a kárba vesztés. A további két vers a nyitó ciklusban talán azért is fontos, mert képviseli azt a jelleget, amely a kötetet részben meghatározza, vagyis a közélet és a magánszféra jelenlétét, feszültségét. Illetve érvényesül a tipikusnak mondható Kemény-féle megszólalásmód. *A királynál* már-már naivnak, ravaszul egyszerűnek mondható, de talán épp ez a látszólagos naivitás, amely által kontrasztba kerülnek a materiális és morális értékek, ez a letisztult retorikai megoldás teszi hangsúlyossá és megkerülhetetlenné ezt a verset. *A királynál* című alkotásnak sem elsősorban csak közéleti vagy akár politikai olvasata van, valójában a morális értékek hangsúlyozása megy végbe itt, illetve a változásra-változtatásra való hajlam jelenik meg ebben a műben. Többek közt azért is válhatott ez a kötet címadó versévé, mert nem politikai nézőpontokat hoz mozgásba.

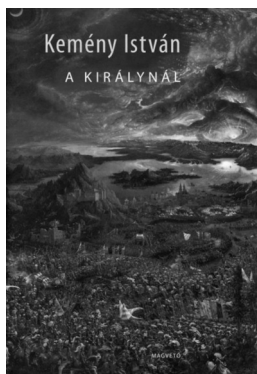
A többi, a második ciklusban szereplő versben a lírai alany dialógust alakít ki egy házastárssal, élettárssal, feleséggel, a „másikkal” (*A Kossuth téren, A mi napunk, Ötvenhat, Midlife Crisis, Szélsőséges dalocska, Romos dalocska, Elkésett szerelmes dalocska*), a megszólított „szívem”-mel egyszerre vitatják meg a problémákat, sokszor történelmi megközelítésből és egyidejűleg felsejlik előttünk a magán-

szféra minden kisebb s nagyobb gondja-baja. Olvasóként mi is részeivé válunk ezeknek a szituációknak, ahol sokszor a családi közeg és a társadalmi jellegű feladatvállalás, sorsközösség kerül feszültségbe. Megtagadható-e a haza? Szétszakítható-e a házastársi kötelék? A *Midlife Crisis* című vers is ötvözi a közéleti kérdéseket („Az iskolában az okos kamasz lányok / nem hiszik el a holokausztot”) és a házastársi krízis állapotát („Én tudtam bármi megtörténhet, / de más történt: hogy elvesztettelek”), mindezt kegyetlen, közvetlen, alanyi hangvétellel vegyítve. Ezekben a versekben Kemény István nem sok reménykedésre ad okot: a múlt lezárt, az egyén nem képes változni, a társadalom elmaradott, az értékek elkopnak, amelyet jól illusztrál A *Kossuth téren* című vers utolsó két sora: „Én mosom kezeim, mocskokban, vérben – / már nem leszünk tiszták, se te, se én.” (14.)

A harmadik ciklus versei már határozottabban reprezentálják a közéleti tematikát, eltűnik a családi háttér. Itt kap helyet a méltán híres *Búcsúlevél* is, és ebben a kontextusban más jelentőséggel bír, sokkal személyesebb módon körvonalazódik az „édes haza”, mint az antológiában, a több száz vers közt. A *Búcsúlevelet* követő *Nyakkendő* talán az egyik leginkább politikainak mondható Kemény István-mű, de szintén ebben a ciklusban kap helyet a *Csőd*, illetve *Az egyiptomi csürhe* című alkotás. Ezek a versek konkrét, kvázi közéleti kérdésekkel foglalkoznak, és lehetséges megoldásokat, végkimeneteket vázolnak fel. A *Búcsúlevél* sokak által kifogásolt szentimentalizmusának már nyoma sincs ezekben a művekben, a közéleti költészet itt valóban boncolgatja a társadalmi jellegű kérdésköröket: a politikai utalások sora (*Nyakkendő*) vagy akár az idősödő szónok pozíciója (*Az egyiptomi csürhe*) által ez a versciklus teljesíti leginkább a közéletiség fogalmát.

A negyedik és egyben lezáró versciklus a *Remény* címet kapta, amely talán idillinek is hathat, túl patetikusnak. A szakasz darabjai tényleg valamiféle reményt sugallnak, a „törhetetlen üveg maradéka” (*Remény*) vagy a megadást elutasító király képe (*Öregedő király költeménye*) körvonalazzák többek közt azt az alap gondolatot, amely minden műben érződik: valami miatt mindig tovább kell menni, túlélni, kitartani. A közélet, a közügyek valóban közössé válnak, közben viszont kirajzolódik az egyén pozíciója a társadalomban. A záró ciklus darabjai közül összetett erkölcsi témákkal foglalkozik a *Kishit*, a kötet záró költeménye, a *John Andersen éneke* pedig egy gyönyörű látomást előidézve válik szerves részévé a kötetnek.

A versciklusok jelenléte, a versek csoportosítása nagyban hozzásegít az olvasáshoz, illetve a kötet minőségét is feljavitja ez a szakaszosság, hiszen nemcsak véletlenszerűen kerültek bizonyos művek az adott fejezetbe: mindegyik ciklusnak önálló funkciója van. Kemény István verseskötete, ha élményelvűen tekintjük, végig érdekes olvasmány, nem érezzük a műveket unalmasnak vagy vontatottnak. Olyan érzésünk támadhat, mintha az írónál jobban senki sem ismerné a magánéleti problémáinkat vagy a bennünk megfogalmazódó közéleti kérdéseket. A versek kérdeznek, mi pedig próbálunk választ adni.

A kegyetlen őszinteséggel megformázott kérdésekre adott válasz miatt azonban gyakran szégyenkezünk. Mert a művek olvasása után rádöbbenünk az emberi gyarlóságra. Tévedés, ha valaki nyílt politizálást vagy akár konkrét társadalmi problémák direkt boncolgatását várta ettől a válogatástól. Rólunk van szó, méghozzá a morális értékek, illetve a morális értékek hiányának hangsúlyozása révén. Végigolvasva a kötetet talán csak egy kérdés marad: ki a király?

KEMÉNY István, *A királynál*, Magvető, Budapest, 2012.

Dialog, 2003

